

Wuknjenske wideja – džěłowe łopjena (2)

Lubina Hajduk-Veljkovićowa, Karin Schöne, Ph.D.

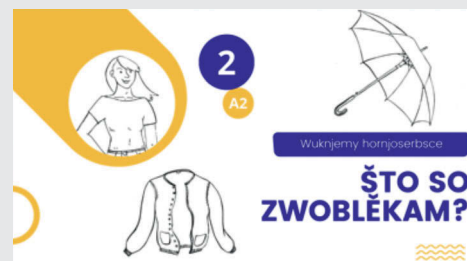
widejo 02 – Što so zwoblěkam?

tema: drasta a swjedženje

niwow: A2

wuknjenski zaměr a zwučowane komunikaciske jednanja:

- wopisanje drasty, wuzwolenje drasty za wěste přiležnosće
- zwuraznjeć, w čim chodźimy – lokatiw
- zwuraznjeć, što so k čemu hodži – datiw
- rady dawać – imperatiw

A Zawod do temy wideja

Wučer/ka praša so za džělemi wšědneje drasty a napisa je na flipchart/ taflu abo zběra je digitalnje na [mentimeter.com](https://www.mentimeter.com) a zawjedže z tym do temy. Móžne prašenja: Kotre džěle drasty znaješ? Mjenuj 3 džěle. Ke kotrym přiležnosćam so něšto wosebite zwoblěkaš? Kak dołho stejiš rano před drastowym kamorom? Z kim kupuješ drastu?

Z internetnym poskitkom **mentimeter** ...

... móžeće digitalne naprašowanja zestajeć a wotmołwy hnydom jako prezentaciju pokazać.

přihot: Wučer/ka trjeba wužiwariski konto na [mentimeter.com](https://www.mentimeter.com). Wuzwolće sej format prašenjow, na př. z předłohi (template), formulujće swoje prašenja (wjacore prašenja a folije su móžne) resp. přiměrće předłohu na swoje potreby a stłóćće na kóncu na „Present“. Prašenja wočinja so na cyłej wobrazowce a móžeće je na př. z beamerom pokazać.

wotběh: 1. Na prezentaciji widža wuknjacy wobdźělenski code abo dóstanu jón wot wučerja/-ki. 2. Wuknjacy wočinja stronu [menti.com](https://www.menti.com) na šmóratku, tableće, kompjuteru a zapodadža code. 3. Wotmołwja tam na prašenja. 4. Wučer/ka pokazuje wotmołwy a dže potom dale k přichodnemu prašenju.

B Nadawki za zrozumjace słuchanje/hładanje

Doporučimoj, widejo w třoch wotrězkach pokazować.

džěl 1	0:00–1:17	nadawki 1–3
--------	-----------	-------------

Nadawk A1 rozrisaja wuknjacy do hładanja a zběraja swoje mysle, kotrež při hładanju filma přepruwuja. Nadawkaj A2 a A3 rozrisaja wuknjacy po hładanju džěla 1.

džěl 2	1:18–1:51	nadawki 4–6
--------	-----------	-------------

Za nadawkaj A4 a A5 je trěbne nadrobne zrozumjenje mjenowanych džělow drasty. Do dalšeho hładanja skedźbnja wučer/ka wuknjacych na to, zo maja na barby džiwać a sej spomjatkować, što wučehnje Majka z kamora. Nadawk A4 hodži so z pomocu wobrazu **pola mjeńšiny 1:19** přirunować. W nadawku A6 trenuje so datiw. Nadawk hodži so za wuknjacych, kiž su kóncowki datywa hižo zeznali. Doporučuje so, zo wuknjacy najprjedy ličbu a genus nomenow (substantiwow) postaja a analognje k přikładam formy tworja, prjedy hač „so hodžace“ kombinacije zestajeja.

džěl 3	1:52–3:22	nadawki 7–10
--------	-----------	--------------

Wučer/ka pokazuje widejo hač do mjeńšiny 1:58 (křinja je widžeć). Zhromadnje wuknjacy tukaja, što drje w njej je a wot koho wona je (A7). Po wobhladanju wideja hač do kónca rozrisaja woni nadawkaj A8 a A9. Přidatnje namakaće nadawk A10 tež na learningapps.org.

C Nadawki za swójske tworjenje teksta

Film kónči z prašenjom: *Što měniš ty: što budže so Majka jutře na kwas zwoblěkać?*

W nadawku A14 namakaće z answergarden.com móžnosć za wuknjacych, sami sobu wothosować.

Z wotmołwow nastawa słowna mróćel, kiž móže być zakład za dialog mjez Majku, maćerju a přećelku.

Nadawk A11 pokazuje za to muster dialoga. Situacija w nadawku A12 skića wšelake impulsy, kiž hodža so za podobny dialog wužiwać.

answergarden.ch

Mróćel pod answergarden.ch/3823773 je jenož přiklad a pokazuje wuslědki wšěch wuknjacych, kiž su dotal nadawk rozrisali. Móžeće w tutej app tež swójsku mróćel zapožičić, hdyž džeće na: <https://answergarden.ch/create/>. Pod „topic“ zapodaće swoje prašenje. Wuzwolće pod „AnswerGarden Mode“ hišće, hač smědža wobdžělnicy wjacore wotmołwy zapodać (Brainstorm) abo jenož jednu wotmołwu (Classroom). Njetrjebaće so za to přizjewić.

Rozrisanja nadawkow

1a) Je na kwas přeprašena. 1b) wo wjedrje 1c) šmóratko, 2) werby jewja so w scěhowacym rjedže: steji, njewě, zwoblěkać, wučehnje, njelubi, zwoblěka, ma 4) Majka wučehnje z kamora **róžojty** šat, **ćmowe** nohajcy a **čorne** črije. 5) prawje su: pjezl, pisane rubiško, předešćnik 6) wzmi, zwoblěkaj, wobuj, wučehń, kup 8) wowka 9) prawje je: na chórowych wustupach, na wosebitych swjedženjach, 10) prawje je: šórcuch, rubiško z wušiwankami, dołhe banty, suknja 11a) w pjezlu, w sukni, we wobleku, w šaće, w bluzy, w cholowach, w jeansach, w t-shirće, w košli, w nohajcach, w črijach, w škórnjach 11b) w čornym šaće, w módrym wobleku, w róžojtym šaće, w ćmowych nohajcach, w brunych črijach, we wuskej sukni, w bětej bluzy, w slěbornym t-shirće, w swětomódrej košli

Tekst wideja

Majka je jara wjesoła, dokelž je na kwas přeprašena. Jeje přećelka Lydija so wuda. Budže to prawy serbski kwas.

Jutře je tak daloko. Wona pohladnje na svojim šmóratku, kajke wjedro připowědža. Wočakuje so dešč.

Nětko steji Majka před svojim drastowym kamorom. Wona njewě tak prawje, što ma so na kwas zwoblěkać. Wučehnje suknu a bluzu z kamora. Ně, to so jej njelubi. Suknu a bluzu zwoblěka so husto, hdyž je na narodniny přeprašena abo ma přednošk na uniwersiće.

Tuž wučehnje swój róžojty šat. Je jón w Drježdžanskej butice kupiła. Hdyž zwoblěka so k njemu ćmowe nohajcy a čorne črije, budže to jara rjane. Jako debjenki wupyta sej Majka slěborny rječazk a so hodžace slěborne nawušnicy.

Dokelž su dešč připowědžili, wozmje Majka nimo toho pjezl a pisane rubiško. W kamorje leži tež jeje nowy předešćnik.

Nadžijomnje njebudže jón jutře trjebać.

Hdyž wobuje so Majka čorne črije, widži wona křinju. Křinju je jej wowka dariła. W njej chowa wona swoju narodnu drastu.

Je to katolska narodna drasta z Hornjeje Łužicy. Majka zwoblěka so ju na chórowych wustupach a na wosebitych swjedženjach. Wona woćini křinju.

W njej leža suknja, šórcuch, rubiško z wušiwankami a dołhe banty. Serbski kwas je dobra přiležnosć, so narodnu drastu zwoblěkać.

Majka zazwoni swoju mać, dokelž njemóže so rozsudzić. Što měniš ty: što budže so Majka jutře na kwas zwoblěkać?

Wuknjenski widejo za hornjoserbšćinu 2

Što so zwoblěkam?

1. Wobhladaj sej widejo a wotmoŕw na scěhowace prašenja.

a. Čehodla je Majka wjesota?

- Chce na kermušu hić.
- Ma narodniny.
- Je na kwas přeprošena.
- Chce so wudać.
- Je na přednošk přeprošena.

b. Čehodla pohladnje Majka na swój handy?

Majka chce so wo *jězbnym planje / wjedrje / adresy* informować.

c. Kotry wuraz za **handy** w teksće słyšiš? Kotry wuraz ty wužiwaš?

_____

2. Napisaj werby deleka na prawym městnje do teksta.

ma njelubi njewě steji wučehnje zwoblěka zwoblěkać

Nětko _____ Majka před swojim drastowym kamorom.

Wona _____ tak prawje, što ma so na kwas

_____ . _____ suknju a bluzu z kamora. Ně,

to so jej _____ . Suknju a bluzu _____ so

husto, hdyž je na narodniny přeprošena abo _____

přednošk na uniwersiće.

3. Ty sy na rjedže. Prašejće so mjez sobu a rozprawjejće.

Što so zwoblěkaš, hdyž maš přednošk?

Što so zwoblěkaš, hdyž džeš na narodniny?

4. Kotre adjektivy mjenuja so w teksće? Dźiwaj na kóncowku.

čerwjeny/-e

čorny/-e

ćmowy/-e

różojty/-e

zeleny/-e

Majka wučehnje z kamora _____ šat, _____ nohajcy a _____ črije.

přidatny nadawk: Što słyšiš w teksće?

Slěborny rječazk a slěborne nawušnicy su _____.

5. Što wučehnje Majka hišće z kamora? Napisaj 3 wěcy a dodaj adjektiw.

6. Wuži waj imperatiw a twor sady.

nohajcy

bluza

pjezl

předěšćnik

črije

pisane
rubiško

 wzać
→ Wzmi!

Majka, _____ (wzać) tola *módru bluza* z kamora!

Wonka je zyma, _____ (zwoblěkać) so radšo !

Nimamy chwile, _____ (wobuć) so spěšnje a pój!

Majka, _____ (wućahnyć) , budže so deščować!

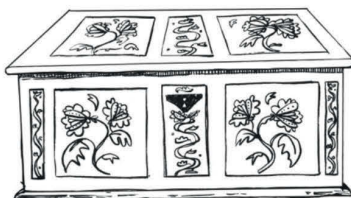
_____ (kupić) sej radšo nowe . Tute ćmowe maja hižo džěry.

7. Što hodži so k čemu? Namakaj 3 poriki.

příklady: čmowe nohajcy hodža so k róžojtemu šatej [m], běły šat hodži so k brunym črijam [pl], žoły t-shirt hodži so k módrej sukni [f]/ njehodži so k bluzy [f]

brune črije
žoły t-shirt
 róžojte cholowy
 zelena bluza
 módre jeansy
 běły šat čmowe nohajcy **róžojte rubiško**
 běte črije **fijałkojta suknya** róžojty šawl
 čerwjena košla

8. Sy zrozumiał/a, što je Majce křinju dariť a što w njej je?

9. Hdy zwoblěka so Majka narodnu drastu?

- na wosebitych swjedženjach
- na narodninach wowki
- na přednošku na uniwersiće
- na chórowych wustupach
- na pućowanjach po Drježdžanach

10. Što słuša k narodnej drasće? Podšmórnj prawe wurazy a sčehn stajnje smužku k wobrazej.

- dołhe banty
- gumijowe škórnje
- nawušnicy
- rubiško z wušiwankami
- slěborny rječazk
- šórcuch
- suknja

LUBINA HAJDUK-VELJKOVIĆOWA + KARIN SCHÖNE; WOBRAZY: EVA GAEDING

11. Zasadź kóncowki w lokatiwje.

a) Kak póndžeš džensa na džěto?

w pjezl___, w sukni___, we woblek___, w ša___ (šat), w bluz___, w cholow___, w jeans___, w t-shir___ (t-shirt), w košl___, w nohajc___, w črij___, w škórnj___,

b) Kak póndžeš do džiwadła?

w čorn___ ša___ (šat), w módr___ woblek___, w róžojt___ ša___ (šat), w čmow___ nohajc___, w brun___ črij___, we wusk___ sukni___, w běł___ bluz___, w slěborn___ t-shir___ (t-shirt), w swětlómódr___ košl___

12. Majka telefonuje ze swojej maćerju. Kajku radu ma mać za Majku?

Majka: Maći, njewěm, što mam so jutře zwoblěkać!

mać: Što da jutře je?

Majka: Wěš tola, zo sym na kwas přeprašena.

mać: Ach haj, to sy powědała.

Majka: Njemóžu so rozsudzić.

mać: Nimaš da rjany šat?

Majka: Mam rjany róžojty šat a k tomu nowe črije.

mać: Hdže je potom prašenje?

Majka: Wěš tola, zo je to serbski kwas.

mać: A nětko rozmysluješ, hać maš so narodnu drastu zwoblěkać? To je tež dobra ideja.

Majka: Haj. Što ty prajiš?

mać: Kajke da budže wjedro?

Majka: Budže so snano deščować.

mać: Woprašej so tola tamne žony, kak wone činja.

13. Ty sy na rjedze. Twortaj porik a wuwijtaj swójski telefonat. Zahrajtaj jón na kóncu.

situacija: Sy na přednošk přeprašena/-y, je oktober a jara wětřikojte a zyma. Na žurli pak budže wjele ludži a ćopło. Snano přińdže samo telewizijny team?

14. Što měniš ty, što ma so Majka jutře na kwas zwoblěkać?

a. Napisaj 2-3 sady, što ma so Majka zwoblěkać a čehodla.

b. [answer garden.ch/3823773](https://www.answer garden.ch/3823773)

Tu widžiš, što su druzy myslili. Dodaj swoje namjety, na př. *narodnu drastu, pjezl, čorne črije*

Telko wotpadkow!

Moje wotpadki

- 1 Wobkedźbuj jedyn cyły dzeń dołho dokładnje, što ty do kotrych wotpadkow ćisnješ. Zapisaj to do tabulki.

	Što?	Dokal? (do žolteje tony, do kom-postera, do stareje škleńcy ...)
rano		
dopołdnja		
připołdnju		
popołdnju		
wječor		

- 2 Čitaj tekst.

Wšědnje mjetamy wjele wěcow přeč. Něhdže 1,3 kilogramow wotpadkow produkuje kóždy z nas kóždy dzeń. Dohromady je to woprawdže jara wjele wotpadkow. To naćinja nam wulke problemy. Zhotowjenje a wotstronjenje wotpadkow płaćitej wjele energije. Nimo toho zanjerodžeja wotpadki wobswět. **Najlěpje je, hdyž žane wotpadki nimaš!**

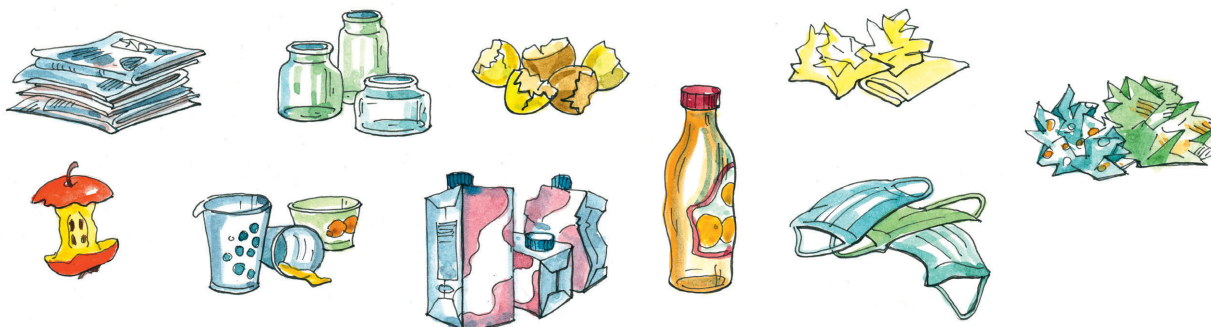
Telko wotpadkow!

Moje wotpadki

1 W nadawku 2 widžiš wobrazy wo wotpadkach. Wutři haj tute a zlěp je na prawe městno!

2 W tonach, w komposteru a w kontejneru za staru škleńcu je hišće wjele městna. Pripisaj abo namoluj k tutym dalše wěcy, kiž słušeja do wotpadkow.

Telko wotpadkow!

Zbytne wotpadki – domino

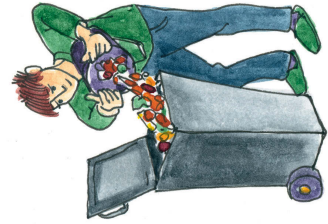
- 1 Kopěruj hru a wutřihaj kartki.
- 2 Čitaj teksty a wobhladaj sej wobrazy. Polož wšitke kartki w prawym rjedže hromadže.

START

Tam so wotpadki
wusypaja
a hromadža.

Greta je
nazymnjena. Wona
so wusmorka
a čisnje w kuchni
mazany nósnik
do bowa za zbytne
wotpadki.

Při něhdže 1000
stopnjach Celsiusa
so wotpadki spala.

Hoberski přimak
bagra zběhnje
nósnik z dalšimi
wotpadkami a pušći
je do kachlow.

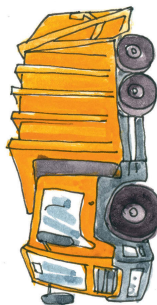

Zbytki (mjenujemy
je šlaku) wužiwaja
so na přiktad
w dróhotwarje.

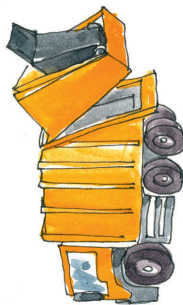
Z ćopłotu wohenja
tepi so Grećine
a nanowe bydlenje.

KÓNC

Wotwożowarjo
wotpadkow
wuprózdnja tonu.

Nan wusypnje
bow do čorneje tony
za zbytne wotpadki.

Ze smjećowym
awtom dowjeze so
nóśnik do spalernje
wotpadkow.

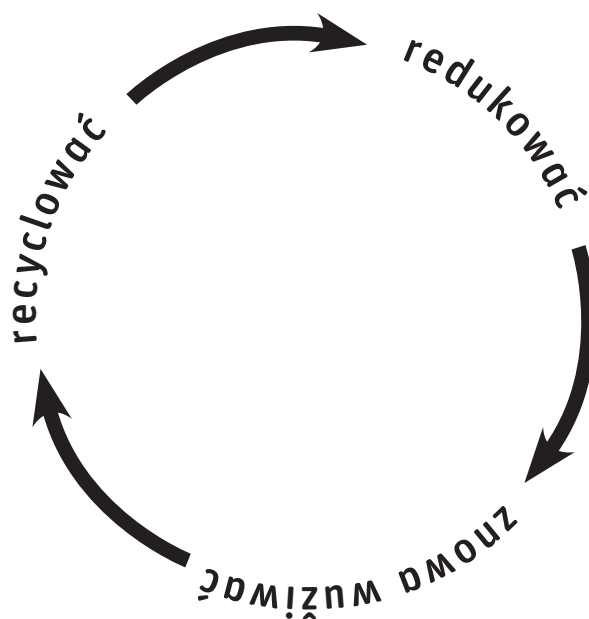
Telko wotpadkow!

Kak lutujemy wotpadki?

1 Wobhladaj sej zwobraznjeny kruh a čitaj teksty.

Redukować	Znowa wužiwać
Produkuj mjenje wotpadkow!	Wužiwaj wšitko wjacekróć!
<ul style="list-style-type: none"> • šulske zešiwki cyle połne popisać 	<ul style="list-style-type: none"> • za paslenje staru papjeru, papjercowe a stare kalendry wužiwać
<ul style="list-style-type: none"> • zasowužiwajomne tyzki za pomazki do šule wzać 	<ul style="list-style-type: none"> • svojich staršich prosyć, zastawne bleše kupić

Recyclować (přihotować za znowawužiwanje)
Džěl swoje wotpadki a wužiwaj tony, komposter a kontejner za staru škleńcu.
<ul style="list-style-type: none"> • svojich staršich prosyć, zežiwidła w škleńcach kupować
<ul style="list-style-type: none"> • kompostowu hromadu w zahrodže wužiwać a pjelnić z bio-wotpadkami, tak nastanje nowa pōda
<ul style="list-style-type: none"> • z wotpadkow něšto nowe paslić

2 Hromadžće dalše ideje k redukowanju, znowawužiwanju a recyclowanju. Zapisajće waše ideje dosrjedź kruha.